

Atkelta iš 2 p.
► išpūsta į didžiąją Latvijos nuodėmę. Ir ne dėl to, kad Kremlui rūpėtų Latvijos rusakalbių gerovė. Rusijos žmonių gerovė jiems mažiausiai rūpi, be to, ji kur kas aukštesnė Latvijoje nei Rusijoje (suprantama, - ir Lietuvoje). Tai paprastas, vulgariai pateiktas bandymas palaikyti įtampą ir sukelti nesantaiką dabar jau ES dalimi tapusiame krašte. Bijau, kad Kremliaus spaudžiami ES biurokratai tam spaudimui pasiduos. Viliuosi, jog bent jau mūsų išrinktieji delegatai į ES Parlamentą parodys minimalų solidarumą Latvijos kolegoms.

Patirtis Vorkutoje tik parodo, kaip propaganda šia tema apima visą plačiąją Rusiją. Turiu progos susidurti su jos pasėkomis keliaudamas traukiniais, ypač tiesiogiai su jomis susiduriu, kai Maskvoje persėdu į Rygos traukinį. Tai latviškas traukinys. Išorėje jis nudažytas patrauklia ruda spalva, pažymėtas, jog tai „Latvijos ekspresas“. Viduje taip pat kur kas jaučiau: baltos staltiesės, tvarkingi kilimai, švarūs tualetai, restorano vagone ant staliukų tikros gėlės, o padavėjai supranta angliškai. Langai švaresni nei rusiškuose traukiniuose, tačiau vienas mano vagone iš koridoriaus pusės iškilęs. Per daug į tai nekreipiu dėmesio, nelaimių juk pasitaiko ...

Pasitaikė įdomesni bendrakeleiviai: vagono dalį užėmė džiazio orkestro muzikantai, kurie vyko į Jūrmaloje rengiamą festivalį. Smagūs vyrukai. Kiek nustembu, kad negeriantys. Atrodo, kad propaganda jų nelabai veikia, nes pakeliui prisiklausiau gražių žodžių Latvijos ir Lietuvos adresu. Bet štai, jau vėliau vakare vagone sujudimas. Pasirodo, trečioje kupė nuo mūsų kės, artėjant prie Velykijje Luki per langą praskriejo akmuo. Toks - gero kumščio didumo. Langą pramušė kiaurai, pažiūro šukės. Gerai, kad langai sutvirtinti plastmasiniu intarpu, tad jie pilnutinai nesudužo. Ten keliavę orkestro gitaristai jau buvo prigulę, tad jų nesužeidė. Suprantama, pasipiktinimas - visuotinis. „Jie neturi proto tie chuliganai!“, - susijaudinęs kartojo su manim keliavęs trombonininkas, - „Visiški bepročiai“. „Jiems to proto užtenka atskirti latvišką traukinį“, - pastebėjau. Taip pat užtenka proto oficialiai skelbiamai propagandai įsisavinti. Trombonininkas nesiginčijo. Suprato apie ką kalbu.

Paminklas

Lietuviai išliks Vorkutoje. Išliks neišdildomai. Ne tik istorijoje, kurioje rašoma, kad jie (kartu su ukrainiečiais) buvo pagrindiniai kalinių streikų organizatoriai. Kad nors apie tai bus rašoma ir Rusijoje. O kolei kas stovi Paminklas. Nereikia net pasakyti, koks.

Vorkutoje sovietinių paminklų daugiau negu kituose panašaus dydžio, tačiau kai taksistui pasakiau, kad noriu nuvažiuoti „prie Paminklo“, jam abejonių nekilo. Pasiderėjom tik dėl kainos. Mat Paminklas stovi tundroje šalia Vorkutą juosiančio kelio, kuris kadaise buvo prastas tarp lagerių, o dabar jungia šachtas. Maždaug 12 km nuo miesto. Suderėjom už 450 rublių (beveik 45 Lt), nes aš taip pat norėjau apvažiuoti visą aplinkinį kelią.

Mano aprašymas negali perteikti Paminklo išpūdžio. Tundra ten absoliučiai lygi, jokio medžio, tik keli pakrypę telefono stulpai. Pilkšvas tirpstantis, vėpūtemis banguojantis sniegas iki pat horizonto. Pamatai iš tolo. Dydi įspėti sunku, nes nėra su kuo palyginti. Trunka laiko kol privažiuoji, tad vien iš to suvoki, jog Paminklas didelis. Maždaug 2,5 m atviras granitinių blokų postamentas, virš jo apie 3 m aukščio bronzinė Kristaus skulptūra. Nesunku atpažinti skulptoriaus Vildžiūno braižą, nors šis Kristus arčiau liaudiško stiliaus, negu kai kurie kiti jo kūri-

niai. Skulptūrą supa gal 3,5 m aukščio špižinės kolonos, kurias viršuje jungia atviros arkos. Laiko (ansamblis statytas 1992-aisiais) ir oro sąlygų paveikta bronzą visiškai pajuodusi, todėl jos spalva beveik ta pati, kaip ją supančių kolonų spalva. Šalia skulptūrinio ansamblio pro sniegą kyšo kapinaičių kryžiai. Aplinkui tundra.

Išpūdis pritrenkiantis. Ir visiškai nesvarbu, kad šiuo metu Paminklą tematome aš ir mašinoje kantriai laukiantis taksistas. Anaipol. Aplinkui plytinti tuštuma yra esminė Paminklo dalis. Jis čia stovi kaip atminimas, kaip perspėjimas. Jis čia stovės. Jis atstovauja ne tik tundrai, bet tam tikra prasme ir Vorkutos miestui. Rašau visai rimtai. Nieko išpūdingesnio Vorkutoje nėra. Tai ne tik mano nuomonė. Aš prie Paminklo padedu keletą mieste pirktų gvazdikų ir surenku ten išmėtytus šampano butelius. Ant pilko sniego matyti kelios blizgančios popieriumi apvyniotos sustirusių gėlių puokštės. Tai jaunavedžių puokštės. Rusijoje yra paprotys, jog užregistravę savo santuoką jaunavedžiai, vestuvinės puokštės nuneša prie Lenino ar šiaip prie kokio jiems mielo paminklo. Vorkutoje Leninas yra, yra ir Kirovas, ir visa eilė kitų paminklų. Bet atvažiuoja jie čia. Nežinau, kiek tas paprotys paplitęs, bet pats mačiau tris puokštes. Šią aplinkybę patvirtino ir taksistas. Tiesa, jie galėtų nemėtyti ten šampano butelių. Ko gero, po tirpstančiu sniegu glūdi jų daugiau. Na, bet vis tiek gražu. Ir savotiškai jų gaila. Gaila pilkame sovieti-

Paminklas kalinių sukilimui ir jo dalyvių sušaudymui ties 29 šachta Vorkutoje atminti. Nuotr. Gintauto Aleknos.